

Vattenmyndigheternas riktlinjer för miljöskydd (övrig sektor)

Åtgärder och undantag

Version	Ändring	Datum	Vem?
1	Beslutad VVD-AGA	2019-09-24	VVD/AGA
1.1	Tillägg map Historisk påverkan		PW
2	Beslutad VVD AGA 5/11	2019-11-05	VVD/AGA
2.1	Ändringar motiveringstexter till undantag	2020-01-03	AS
2.2	Ändrad titel samt utbyte av "metodbeskrivning" till "riktlinjer" i löptext	2022-03-16	MV

Titel: **Vattenmyndigheternas riktlinjer för miljöskydd (övrig sektor)**
 Utgiven av: Vattenmyndigheterna i Sveriges fem vattendistrikt
 Författare: Anna Stjärne
 Utgivningsår: 2019
 Upplaga: Endast digital utgåva

Förord

Detta dokument riktar sig främst till dig som arbetar på en länsstyrelse och ska genomföra åtgärdsanalys och föreslå undantag när det gäller miljökvalitetsnormer för vatten som påverkas av atmosfärisk deposition, punktkällor – andra signifikanta punktkällor samt okänd signifikant påverkan.

Utgångspunkten för utvecklingsarbetet av riktlinjer är att åtgärder och undantag måste vara grundade på en definierad påverkanstyp (mänsklig påverkan) kopplat till vilka kvalitetsfaktorer eller parametrar som är eller riskerar försämrats på grund av påverkanstrycket. Bedömningarna måste vara tillräckliga och tillförlitliga samt genomföras på ett accepterat, förutsägbart och transparant sett, vilket är anledningen till att dessa riktlinjer har tagits fram.

Inom utvecklingsprojektet av riktlinjer finns sju sektorsgrupper: avlopp, lantbruk, samhällsplanering, skogsbruk, vattenförsörjning, miljöskydd och vattenverksamhet. Dessa riktlinjer är en del av arbetet inom sektor Miljöskydd.

Övriga riktlinjer inom sektor Miljöskydd är:

- Punktkällor – Lakvatten från gruvdrift
- Punktkällor-Förorenade områden
- Punktkällor-IED-industri och Punktkällor-Inte-IED-industri
- Punktkällor-Deponier

Innehåll

Förord	3
1. Introduktion	5
1.1 Vem gör vad och med vilket underlag?	5
1.2 Bakgrund	5
2. Vilka påverkanstyper?.....	6
2.1 Förutsättning inför förvaltningscykel 2022-2027	6
3. Åtgärdsanalys.....	8
3.1 Underlag för åtgärdsanalys	8
3.2 Principer för åtgärder	8
3.3 Åtgärds kategorier.....	8
3.4 Åtgärdsanalys Punktkällor – andra signifikanta	10
Avgränsningar	11
3.5 Åtgärdsanalys Okänd signifikant påverkan.....	11
3.6 Åtgärdsanalys Diffusa källor – atmosfärisk deposition.....	12
Avgränsning	12
3.7 Åtgärdsanalys Påverkanstypen ”Historisk påverkan”	12
Avgränsning	13
4. Miljö kvalitetsnormer och undantag.....	14
4.1 Tillämpning av olika mål för prioriterade ämnen	14
När ska korrigerig för höga naturliga bakgrundhalter med undantag tillämpas? ..	14
Hinder för tillämpning av undantag.....	14
4.2 Undantag	15
Mindre strängt krav	15
4.3 Undantag	16
Punktkällor – andra signifikanta	16
Okänd signifikant påverkan.....	17
Diffusa källor – Atmosfärisk deposition	17
Historisk påverkan.....	19
4.4 Exempel på motiveringstexter	19
Källor.....	21

1. Introduktion

Detta dokument riktar sig främst till dig som arbetar på en länsstyrelse och ska genomföra åtgärdsanalys och föreslå undantag när det gäller miljökvalitetsnormer för vatten.

1.1 Vem gör vad och med vilket underlag?

Den generella principen är att åtgärder ska föreslås för de vattenförekomster som enligt riskbedömningen inte uppnår god status eller potential 2021. Vidare ska undantag från miljökvalitetsnormen, d v s tidsfrist eller i vissa fall mindre strängt krav, föreslås för alla vattenförekomster som har sämre än god status. Analysunderlaget är den riskbedömning, statusklassificering och påverkansbedömning som genomförts 2018-2019.

Utifrån nedan beskrivna tillvägagångssätt ska beredningssekreterariaten:

- importera förslag till åtgärder, undantag kopplat till relevant påverkanstyp samt övergripande miljökvalitetsnorm.

Vattenmyndigheten:

- genomföra import för atmosfärisk deposition

1.2 Bakgrund

Vattenmyndigheten ska fastställa miljökvalitetsnormer och ett åtgärdsprogram 2021-2027 där det anges vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärdsprogrammet omfattar de vattenförekomster som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå god vattenstatus. Det syftar till att åtgärda de påverkanskällor som bedöms som betydande och förebygga försämringar av vattenstatus.

Åtgärdsprogrammet riktar sig till myndigheter och kommuner som ska vidta de åtgärder som behövs. Det innebär att myndigheter och kommuner i sin tur ska ställa krav på andra aktörer att genomföra de fysiska åtgärder som krävs för att följa miljökvalitetsnormerna.

De åtgärder i VISS som ligger till grund för åtgärdsprogrammet är förslag på möjliga fysiska åtgärder att genomföra för att följa miljökvalitetsnormerna. Åtgärderna är inte juridisk bindande utan en indikation på vilken typ av åtgärdsstrategi som behövs för den långsiktiga planeringen för bättre vattenkvalitet ska uppnås. De specifika fysiska åtgärder som ska vidtas i det enskilda fallen preciseras av myndigheter och kommuner i när olika styrmedel genomförs.

2. Vilka påverkanstyper?

2.1 Förutsättning inför förvaltningscykel 2022-2027

Riktlinjerna omfattar påverkanstyperna Punktkällor- andra signifikanta, Diffusa källor - Atmosfärisk deposition samt Okänd signifikant påverkan.

Enligt EU:s indelning av påverkan berörs följande påverkanstyper i detta dokument:

Tabell 1: Påverkanstyper och parameter/kvalitetsfaktor

Påverkanstyp	Kvalitetsfaktorer/Parametrar		
	Grundvatten	Ekologisk ytvattenstatus	Kemisk status
Diffusa källor- atmosfärisk deposition	<i>Inte aktuellt för denna påverkanstyp</i>	Fyskemiska kvalitetsfaktorer (näringämnen, Särskilt Förorenande Ämnen, SFÅ)	Prioriterade ämnen 1-33 i del A i bilaga I till direktiv 2008/105/EG Prioriterade ämnen 34-45 i del A i bilaga I till direktiv 2008/105/EG
Okänd signifikant påverkan Annan signifikant påverkan Punktkällor – andra signifikanta punktkällor	Kemisk grundvattenstatus	Fyskemiska kvalitetsfaktorer (näringämnen, Särskilt Förorenande Ämnen, SFÅ)	Prioriterade ämnen 1-33 i del A i bilaga I till direktiv 2008/105/EG Prioriterade ämnen 34-45 i del A i bilaga I till direktiv 2008/105/EG
Historisk förorening	Kemisk grundvattenstatus	<i>Inte aktuellt för denna påverkanstyp</i>	<i>Inte aktuellt för denna påverkanstyp</i>

Punktkälla definieras som en verksamhet inom avrinningsområdet vars utsläpp påverkar vattnets status. Punktkällor har i regel ett tydligt utsläpp från ett rör, skorsten eller ett avgränsat område. Punktkällor med betydande påverkan som är så stor att den bidrar till att målet, om minst god status eller potential till 2021, inte kan uppnås utgör ett miljöproblem och ska åtgärdas.

Nedan i tabell 2 beskrivs påverkanstyp, enskilda eller grupper av parametrar/kvalitetsfaktorer (ämnen) samt vilka påverkanskällor som är orsaken till bedömningen av betydande påverkan. Dessa har grupperats utifrån resultatet av påverkansanalysen genomförd under 2018.

Tabell 2. Påverkanstyper och parameter/kvalitetsfaktor samt påverkanskälla

Påverkanstyp	Parameter (Ämne) Grundvatten	Parameter/ Kvalitetsfaktor (Ämne) Ytvatten	Påverkanskälla
Annan signifikant påverkan Punktkällor – andra signifikanta punktkällor		PFOS	Släckningsinsatser, brandövningsplatser vid tex oljeterminal.
		Växtskyddsmedel	Användning av växtskyddsmedel i växthus.
	Bensen	Övriga substanser (Metaller, Dioxiner och dioxinlika föreningar, TBT och PAH:er)	Påverkansbilden är oklar eller så saknas källfördelning kopplat till vilken påverkanskälla som resulterar i sämre än god status.
Okänd signifikant påverkan	Arsenik, Bly, Kadmium, Zink, Nickel , PFAS 11, Växtskyddsmedel, Tertrakloreten och Triklormetan.	Kadmium, Bly, PFOS och Antracen, PAHer, Cubytryn,	Påverkansbilden är oklar eller så saknas källfördelning kopplat till vilken påverkanskälla som resulterar i sämre än god status.
Historisk förorening	Växtskyddsmedel (BAM), PFAS 11, kadmium		Påverkanstypen Historisk påverkan används på påverkan som ej kopplas till pågående verksamhet men som inte heller ryms under påverkanstypen <i>punktkällor - förorenade områden.</i>
Diffusa källor – Atmosfärisk deposition		Kvicksilver och PBDE	

3. Åtgärdsanalys

3.1 Underlag för åtgärdsanalys

Nationell import har genomförts för diffusa källor – atmosfärisk deposition

Övrig analys behöver utgå från regionalt underlag t.ex:

- Underlag som använts i påverkansanalysen
- Underlag från EBH-stödet om nedlagda verksamheter avseende lokalpåverkan
- Information och data från Miljöreda och Svenska Miljörapporterings Portalen (SMP) om pågående verksamheter
- Den samlade kunskapen om vattenförekomsten t.ex.
 - Vattenförekomstens storlek
 - Omsättningstid
 - Storlek på utsläpp
 - Övrig påverkan

3.2 Principer för åtgärder

Nedan beskrivs de åtgärds kategorier som kopplas till påverkantyperna *Punktkällor-andra signifikanta*, *Annan signifikant påverkan*, *Diffusa källor - Atmosfärisk deposition*, *Okänd signifikant påverkan*. Förslag till åtgärder ska genomföras för de påverkanskällorna med betydande påverkan för;

- Ytvattenförekomster i risk för att inte uppnå god status 2027
- Grundvattenförekomster i risk där den förväntade utvecklingen bedöms bli försämrad samt där riktvärdet överskrids och den förväntade utvecklingen bedöms vara oförändrad.
- Grundvattenförekomster i risk med avseende på olycksrisk

3.3 Åtgärds kategorier

Nedan beskrivs de åtgärds kategorier i åtgärdsbiblioteket i VISS som ska kopplas till föreliggande påverkantyperna. Åtgärdena utgår inte från redovisning av specifika tekniska metoder för att åtgärda enskilda kvalitetsfaktorer eller parametrar utan åtgärdena gäller generellt för alla dessa.

Tabell 3. Påverkanstyp och åtgärds-kategorier

Påverkanstyp	Parameter/ Ämnesgrupp (grundvatten)	Parameter/ Ämnesgrupp (ytvatten)	Övergripande åtgärds-kategori	Underkategori			
<p>Annan signifikant påverkan</p> <p>Punktkällor – Andra signifikanta punktkällor</p>		PFOS	Utsläppsreduktion miljöfarlig verksamhet	Utsläppsförebyggande åtgärder			
				Utsläppsreducerande åtgärder			
				Delåtgärd pågående			
				Delåtgärd avslutad - uppföljning ej klar			
			Efterbehandling av miljögifter	delåtgärd avslutad - uppföljning genomförd			
				Åtgärd pågående			
				Åtgärd avslutad - uppföljning ej klar			
			Växtskyddsmedel			Åtgärder för att minska påverkan från lantbruk och hästgårdar	Integrerat växtskydd
							Använd de övergripande åtgärds-kategorier na i detta fall då påverkans-bilden ör okänd.
							Utsläppsreduktion miljöfarlig verksamhet
<i>Ingen underkategori pga osäkerheten i bedömningen</i>							
Bensen	Övriga ämnen		Efterbehandling av miljögifter				

Påverkanstyp	Parameter/ Ämnesgrupp (grundvatten)	Parameter/ Ämnesgrupp (ytvatten)	Övergripande åtgärdskategori	Underkategori
Okänd signifikant påverkan	Arsenik, Bly, Kadmium, Zink, Nickel , PFAS 11, Växtskyddsmedel, Tertrakloreten och Triklormetan.	Kadmium, Bly, PFOS, Antracen	Kunskapshöjande aktivitet Åtgärdsutredning	
Historisk förorening	Växtskyddsmedel (BAM), PFAS 11, Kadmium		Om det är fråga om diffus påverkan: Åtgärdsutredning	
			Om en punktkälla har identifierats: Efterbehandling av miljögifter	<i>Ingen underkategori pga osäkerheten i bedömningen</i>
			Utsläppsreduktion miljöfarlig verksamhet	Utsläppsforebygg ande åtgärder
				Utsläppsreducera nde åtgärder
				Delåtgärd pågående
				Delåtgärd avslutad - uppföljning ej klar
Diffusa källor – atmosfärisk deposition		Hg och PBDE	Efterbehandling av miljögifter	Delåtgärd avslutad - uppföljning genomförd
				Åtgärd pågående
				Åtgärd avslutad - uppföljning ej klar
				Åtgärd avslutad - uppföljning genomförd

3.4 Åtgärdsanalys Punktkällor – andra signifikanta

Här grupperas påverkanstypen, efter resultat av påverkansanalysen, upp i tre grupper utifrån parameter/ämnesgrupp och påverkanskällan. För den grupp som utgörs av parametern PFOS

finns det möjlighet att ange åtgärder som kopplar till både utsläppsreduktion och efterbehandling på påverkanskällan.

Bestämmelser om godkännande av växtskyddsmedel och om utsläppande på marknaden, användning och kontroll av växtskyddsmedel inom Europeiska unionen regleras i växtskyddsmedelsförordningen (EG) nr 1107/2009. Reglerna har implementerats i Sverige bland annat genom förordning (2014:425) om bekämpningsmedel.

Åtgärder för att reglera påverkan från växtskyddsmedel ingår i ett integrerat växtskyddskoncept som grundas på övervakning i växthusen, samt på förebyggande och odlings tekniska åtgärder. Integrerat växtskydd (IPM) ska tillämpas av alla yrkesodlare som använder växtskyddsmedel vid pågående verksamheter i enlighet med förordning (2014:425) om bekämpningsmedel. Denna åtgärd innebär att växtskyddsmedel används på ett sätt som minskar risken för läckage till avrinnande vatten. Åtgärds kategorin är densamma som för påverkanstypen *Diffusa källor – jordbruk*. Se riktlinjerna för utförligare beskrivning av åtgärden. Är växthuset en nedlagd verksamhet omfattas åtgärderna istället av reglerna i 10 kap Miljöbalken, verksamheter som orsakar miljöskador och tillhör påverkanstypen punktkällor - förorenade områden.

Den gemensamma nämnaren för sista gruppen, som utgörs av de övriga parametrarna, är att påverkans bilden är oklar. Därmed bör åtgärden i sig hamna på övergripande nivå då kunskapen saknas. Nedan beskrivs de påverkanskällor och parametrar som kan kopplas till påverkanstypen *Punktkällor – Andra signifikanta punktkällor* och vilka åtgärds kategorier de kan kopplas till.

Avgränsningar

I de fall påverkan av parametern PFOS faktiskt utgörs av pågående verksamhet eller ett förorenat område bör påverkan istället kategoriseras under dessa påverkanstyper.

För gruppen som utgörs av växtskyddsmedel bör först en analys göras om denna påverkan inte ska kategoriseras under påverkanstyper kopplade till jordbruk. Utgörs påverkan av t.ex. växthus kan den behandlas under denna påverkanstyp.

3.5 Åtgärdsanalys Okänd signifikant påverkan

Det finns påverkanskällor som inte är identifierande eller så saknas källfördelning kopplat till vilken påverkanskälla som resulterar i en risk att inte klara kvalitetskravet för vattenförekomsten till 2027. Kunskapsbristen om den aktuella påverkan bilden är den gemensamma nämnaren för denna påverkanstyp. Då påverkan är osäker bör ytterligare undersökningar genomföras för att identifiera påverkanskällan i form av undersökande övervakning, eller, för grundvatten, operativ övervakning. Den undersökande/operativa övervakningen ska visa orsaken till överskridanden, eller till att miljö kvalitetsnormerna inte uppfylls, då den inte är känd. Ingen annan fysisk åtgärd ska föreslås denna påverkanstyp.

Åtgärdsutredning syftar till att definiera vilka åtgärder som behöver genomföras för att vattenförekomsten ska följa miljö kvalitetsnormen.

- Åtgärdsutredning, plats specifik aktivitet vars syfte är att definiera typ och storlek på en eller flera fysiska åtgärder som om de genomförs leder till att MKN följs (ex. definiering och/eller kvantifiering av påverkan, källfördelningsanalys, kvantifiering av förbättringsbehov, beting

etc) Åtgärdsutredning definierar vad och hur mycket som skall göras. Detta skiljer sig från fysisk/praktisk åtgärdsplanering som definierar vem och/eller vilka och/eller hur åtgärder skall utföras.

3.6 Åtgärdsanalys Diffusa källor – atmosfärisk deposition

Nedan beskrivs de påverkanskällor och parametrar som kan vara aktuella för lokala påverkan av Hg och PBDE och vilka åtgärds kategorier de kan kopplas till.

I Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) anges gränsvärdet för Hg i biota till 20 mikrogram per kilogram våtvikt (ug/kg vv) och för PBDE till 0,0085 (ug/kg vv). Gränsvärdet för Hg och PBDE överskrids i alla Sveriges undersökta ytvattenförekomster; sjöar, vattendrag och kustvatten. Utsläpp av Hg och PBDE har under lång tid skett i både Sverige och utomlands vilket lett till långväga luftburen spridning och storskalig atmosfärisk deposition.

Detta är en nationell klassificering av Hg och PBDE som gjorts av Vattenmyndigheterna. Klassificering baserad på gruppering enligt bilaga 6 till HVMFS 2013:19, om inte mätdata finns för enskilda vattenförekomster.

HaVs samrådsyttrande som ligger till grund för hanteringen i cykel 2:

Klassificering av kemisk status Många vattenförekomster har inte klassificerats avseende kemisk status med undantag av kvicksilver. Detta leder till att problem med miljögifter underskattas och därmed även åtgärdsbehovet. Detta gäller särskilt för PBDE och TBT. Havs- och vattenmyndigheten föreslår därför att en klassificering baserad på gruppering görs för PBDE och TBT enligt bilaga 6 till HVMFS 2013:19, reviderad genom HVMFS 2015:4 om inte mätdata finns för dessa ämnen för enskilda vattenförekomster. Jämför 2 kap. 8§ första stycket HVMFS 2013:19 (reviderad genom HVMFS 2015:4). Här kan särskilt nämnas att värdet för PBDE överskrids överallt, även i bakgrundsområden. Kemisk status med avseende på PBDE bör därför sättas till "uppnår ej god" för hela landet, och en separat karta redovisas i förvaltningsplanen.

Avgränsning

För lokal påverkan av kvicksilver och PBDE ska riktlinjerna för Punktkällor -förorenade områden eller annan påverkan som kopplas till pågående verksamheter användas.

3.7 Åtgärdsanalys Påverkanstypen "Historisk påverkan"

Nedan beskrivs de påverkanskällor och parametrar som kan vara aktuella för Historisk påverkan och vilka åtgärds kategorier de kan kopplas till. Notera att förorenade områden inte skall kategoriseras som Historisk påverkan, utan som Punktkällor – Förorenade områden. I normalfallet är påverkans bilden präglad av viss osäkerhet för denna påverkanstyp. Därför bör åtgärden anges på övergripande nivå då kunskap saknas, i normalfallet, för mer precisa åtgärdsförslag. Om det är fråga om en punktkälla som har identifierats föreslås åtgärden "Efterbehandling av miljögifter", annars förutsätts påverkan vara diffus och då föreslås "Åtgärdsutredning"

Avgränsning

Påverkanstypen Historisk påverkan används på påverkan som ej kopplas till pågående verksamhet men som inte heller ryms under påverkanstypen Punktkällor - förorenade områden.

4. Miljökvalitetsnormer och undantag

4.1 Tillämpning av olika mål för prioriterade ämnen

Det återfinns olika målår för de prioriterade ämnena, vilket gör att tillämpningen av undantag skiljer sig åt mellan de olika parametrarna. För Särskilda Föreordnade Ämnen (SFÄ) och prioriterade ämnen (1-33 i bilaga 6 till HVMFS 2013:19) återfinns möjligheten att applicera undantag i form av tidsfrister och mindre stränga krav till 2027 och efter 2027 för naturlig återhämtning samt mindre stränga krav.

De tolv nya prioriterade ämnena (nr 34-45 i bilaga 6 till HVMFS 2013:19) har däremot ett annat målår än övriga prioriterade ämnen. Tidpunkten eller målåret för kvalitetskravet för ytvattenförekomsterna fastställs så att de senast den 22 december 2027 uppnår en sådan god kemisk ytvattenstatus som enligt HVMFS 2013:19 ska ha nåtts vid den tidpunkten (4 kap. 4 § 3 p. Förordning (2004:660)). För dessa ämnen behöver man således inte besluta om en tidsfrist till 2027 eftersom det är först vid den tidpunkten som god status ska ha uppnåtts.

När ska korrigering för höga naturliga bakgrundhalter med undantag tillämpas?

De möjligheter till undantag som finns för att uppnå god status är antingen tidsfrist till 2027 eller senare med stöd av 4 kap 9 § vattenförvaltningsförordningen. Alternativt att vattenmyndigheten fastställer ett mindre strängt krav med stöd av 4 kap 10 § vattenförvaltningsförordningen. Om status är sämre än god kan antingen årtalet för när normen ska följas flyttas fram (tidsfrist) eller ett mindre strängt krav tillämpas med hjälp av undantag.

Korrigerig för naturliga bakgrundsvärden i grundvatten

När höga bakgrundsvärden av ämnen eller joner eller deras indikatorer förekommer i grundvatten av naturgivna förutsättningar ska hänsyn tas till dessa bakgrundsvärden vid fastställandet av riktvärden. I samband med statusklassificeringen görs bedömningen om lokala riktvärden ska tillämpas för naturlig bakgrundshalt. Korrigering för höga naturliga bakgrundsvärden i grundvatten ska inte göras genom tillämpning av undantag.

Korrigerig för naturlig bakgrund i ytvatten

När höga naturliga bakgrundskoncentrationer av ämnen förekommer i ytvatten ska hänsyn tas till dessa. I samband med statusklassificeringen görs bedömningen om lokala eller regionala bakgrundskoncentrationer ska tillämpas. Hänsyn ska tas till naturlig bakgrund för As, U och Zn i vatten och för Cu i sediment. Hänsyn kan tas till Pb, Ni och Cd i vatten samt för Cd och Pb i sediment. Korrigering för naturlig bakgrund av dessa ämnen ska inte göras genom tillämpning av undantag.

För Cu, Cr, NH₃-N och NO₃-N i vattenfas ska hänsyn inte tas till naturlig bakgrund i samband med statusklassificering. För dessa ämnen kan undantag tillämpas.

Hinder för tillämpning av undantag

Undantag får inte tillämpas om en vattenförekomst skulle hindra eller äventyra att normer eller mål uppnås för ett skyddat område (dvs. ett område som skyddas enligt annan EU-rätt

än vattendirektivet) eller om det skulle strida mot annan EU-lagstiftning. Om normen eller målet för det skyddade området inte är god status finns det inget hinder mot att besluta om undantag, om normen för det skyddade området ändå kan följas eller uppnås.

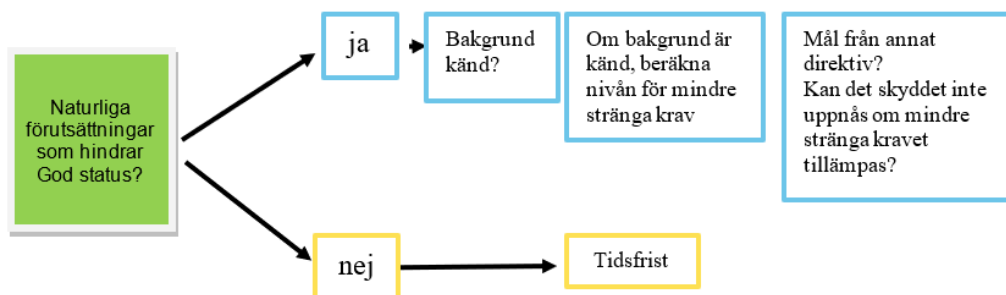
4.2 Undantag

Det finns möjlighet att tillämpa olika typer av undantag och följande undantag övervägas:

- **tidsfrist till 2027** med skälet inte **tekniskt möjligt** att uppnås god status innan 2027 i de fall där det bedöms finnas möjliga åtgärder att genomföra
- **tidsfrist till 2027** med skälet **inte tekniskt möjligt** att uppnå god status 2021 i de fall där tillförlitligheten i statusklassningen är 0-1 och vattenförekomsten bör omfattas av operativ övervakning
- **tidsfrist till 2027** med skälet naturlig återhämtning, där åtgärder är vidtagna eller påverkanstrycket har upphört och naturlig återhämtning återstår
- **tidsfrist efter 2027** med skälet naturlig återhämtning, där åtgärder är vidtagna eller påverkanstrycket har upphört och naturlig återhämtning återstår och måläret sätts via prognos eller modulering
- **mindre strängt krav** om det på grund av **vattenförekomstens naturliga tillstånd** är omöjligt att uppnå god status.

Mindre strängt krav

Undantag i form av mindre strängt krav får fastställas om det på grund av vattenförekomstens naturliga tillstånd är omöjligt att uppnå god status. Detta innebär att för Cu, Cr, NH₃-N och NO₃-N i vattenfas kan undantag i form av mindre strängt krav tillämpas eftersom hänsyn inte ska tas till naturlig bakgrund av dessa ämnen i samband med statusklassificering i ytvatten. För att detta ska vara möjligt behöver bakgrundskoncentrationen vara känd, tillförligheten i bedömningen av sämre än god status ska vara 2 eller 3 samt att undantaget inte står i konflikt med mål från ett annat direktiv. Kan det skyddet inte uppnås kan inte det mindre stränga kravet tillämpas, se figur X.

Figur 1; Schematisk bild över - från norm till undantag pga naturliga bakgrund

4.3 Undantag

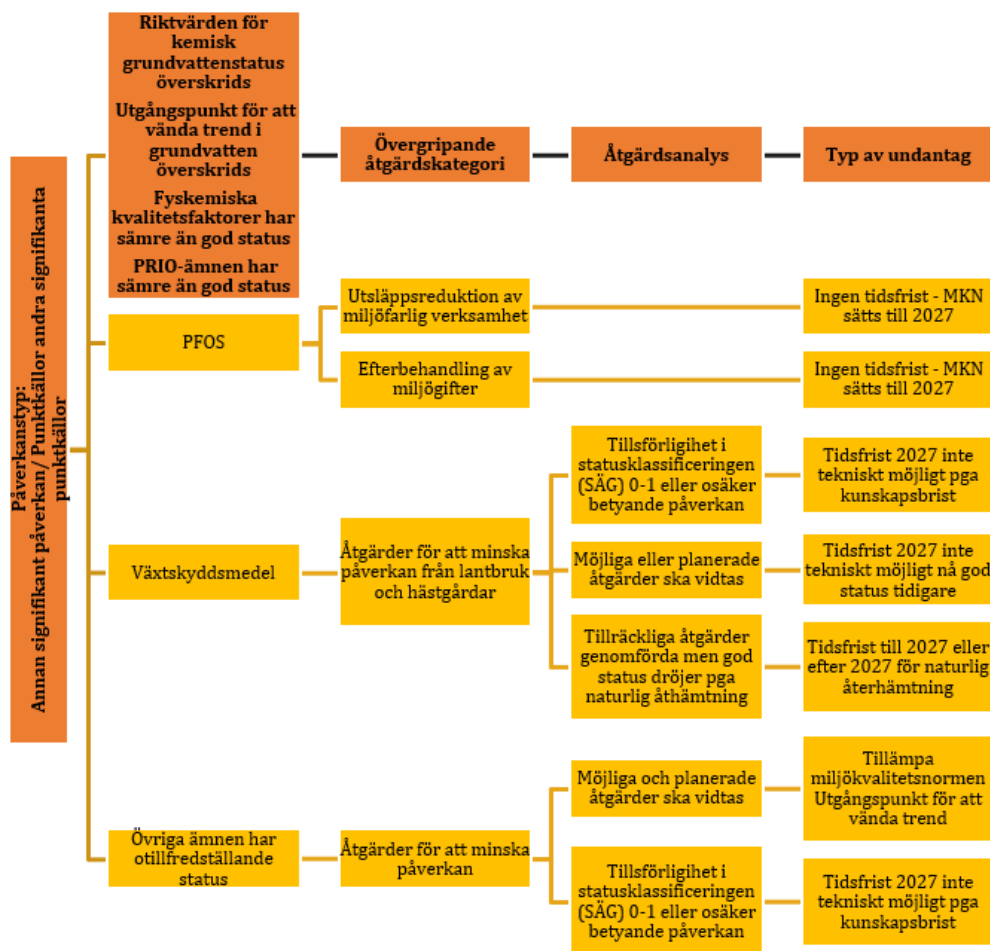
Punktkällor – andra signifikanta

Här grupperas påverkantypen, efter resultat av påverkansanalysen, upp i tre grupper utifrån parameter/ämnesgrupp och påverkanskällan med tre möjliga alternativ för undantag. Se figur 2 för övergripande schematisk bild för åtgärder och framtagandet av undantag avseende påverkantypen punktkällor – andra signifikanta punktkällor.

För gruppen som utgörs av påverkanskällor för PFOS återfinns det inga möjligheter att applicera undantag då måläret för PFOS är 2027.

För gruppen som utgörs av växthus är utfallet av undantagen uppdelat baserat på vilket målar bekämpningsmedlet erhåller.

Den sista gruppen utgörs av ämnen där påverkansbildningen är oklar. Då sätts tidsfrist tekniskt omöjligt 2027 med skälet kunskapsbrist.

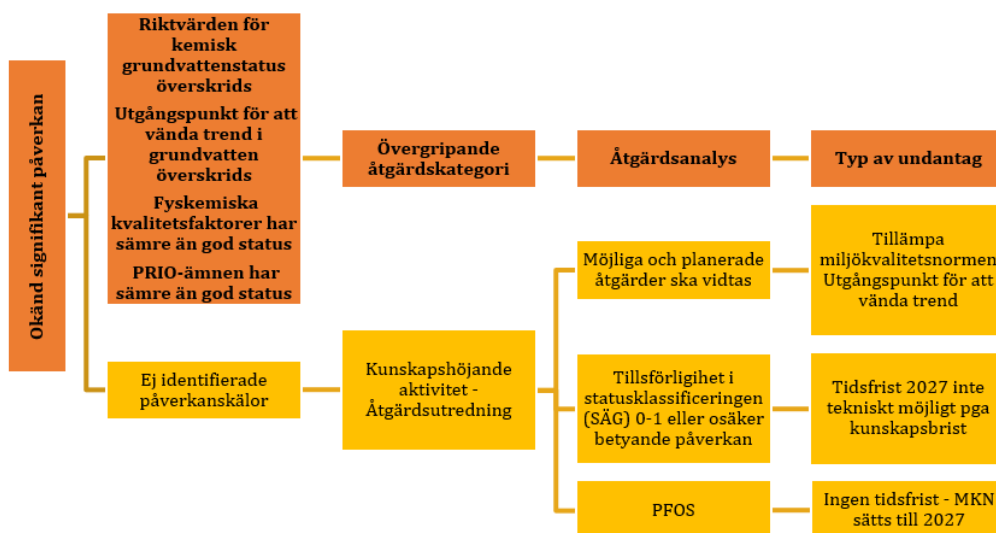

Figur 2; Övergripande schematisk bild över möjligheten att besluta om undantag från att nå kravet om en god vattenstatus senast 2027 för påverkantypen punktkällor – andra signifikanta punktkällor.

Okänd signifikant påverkan

Här grupperas påverkanstypen, efter resultat av påverkansanalysen, upp utifrån parameter/ämnesgrupp med tre möjliga alternativ för undantag. Se figur 3 för övergripande schematisk bild för åtgärder och framtagandet av undantag avseende påverkanstypen punktkällor – andra signifikanta punktkällor.

Påverkan utgörs av ämnen där påverkansbilden är oklar. Då sätts tidsfrist inte tekniskt möjligt 2027 med skälet kunskapsbrist. För gruppen som utgörs av påverkanskällor för PFOS återfinns det inga möjligheter att applicera undantag då måläret för PFOS är 2027.

Figur 3. Övergripande schematisk bild över möjligheten att besluta om undantag från att nå kravet om en god vattenstatus senast 2027 för påverkanstypen okänd signifikant påverkan.

Diffusa källor – Atmosfärisk deposition

Det finns möjlighet att tillämpa olika typer av undantag och de som behandlas i denna metod är:

- Tidsfrister för när kvalitetskraven senast ska följas (9 §)
- Mindre stränga krav (10 §)

För Hg och PBDE finns det möjlighet att sätta både tidsfrist eller mindre stränga krav beroende på lokala källor eller inte. För påverkanstypen *diffusa källor - atmosfärisk deposition* applicerar det i regel ett mindre strängt krav för Hg och PBDE.

Här grupperas påverkanstypen, efter resultat av påverkansanalysen, upp i två grupper utifrån påverkanskällan med två möjliga alternativ för undantag. Se figur 4 för övergripande schematisk bild för åtgärder och framtagandet av undantag.

Mindre stränga krav på grund av naturliga förhållanden:

I de fall en vattenförekomst där de naturliga förhållandena är så påverkade att det innebär att det är omöjligt att god status nås till 2027, trots att alla tänkbara rimliga åtgärder är vidtagna och det inte är sannolikt att det går att fastställa ett tänkbart slutdatum enligt ovan bör undantag i form av mindre stränga krav kunna sättas.

INTE möjligt att applicera naturliga förhållanden då påverkan inte upphört.

Det får bli som tidigare ett mindre strängt krav med skälet tekniskt omöjligt.

Ett undantag i form av mindre strängt krav har satts för kvicksilver (Hg), i enlighet med bilaga 6 till Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om statusklassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvattenstatus. Halterna av kvicksilver bedöms överskrida gränsvärdet i fisk i samtliga vattenförekomster (se referens från SLU i referensbiblioteket i VISS: 51583 eller IVLs biotadatabas: 51273). Skälet för undantag är att det bedöms vara tekniskt omöjligt att sänka halterna av kvicksilver till de nivåer som motsvarar god kemisk ytvattenstatus. Den största påverkan av kvicksilver består av atmosfärisk deposition vars ursprung är långväga, globala atmosfäriska utsläpp från tung industri och förbränning av stenkol. I Sverige har en stor mängd av det nedfallande atmosfäriska kvicksilvret under lång tid ackumulerats skogsmarkens humuslager, varifrån det kontinuerligt sker ett läckage till ytvattnet med påföljande ackumulering i vattenlevande organismer och fisk. Problemet bedöms ha en sådan omfattning och karaktär att det i dagsläget saknas tekniska förutsättningar att åtgärda det. De nuvarande halterna av kvicksilver (december 2015) får dock inte öka.

Figur 4. Övergripande schematisk bild över möjligheten att besluta om undantag från att nå kravet om god vattenstatus senast 2027 för påverkanstypen Diffusa källor – atmosfärisk deposition.

Historisk påverkan

För påverkanstypen Historisk påverkan är påverkansbilden präglad av viss osäkerhet och används enbart för grundvatten. Historisk påverkan ska användas på påverkan som ej kopplas till pågående verksamhet men som inte heller ryms under påverkanstypen Punktkällor - förorenade områden.

Figur 5. Övergripande schematisk bild över möjligheten att besluta om undantag från att nå kravet om en god vattenstatus senast 2027 för påverkanstypen Diffusa källor – atmosfärisk deposition.

4.4 Exempel på motiveringstexter

Tidsfrist till 2027 med skälet inte tekniskt möjligt att uppnå god status 2021 och där operativ övervakning behövs

Vattenförekomsten uppnår inte kraven för en god ekologisk/kemisk status då gränsvärdet för X i grund/ytvatten överskrids. Tillförlitligheten i statusklassning är låg/information saknas vilket innebär att riskbedömningen om god status kan nås är osäker. Åtgärder kan inte initieras utan vattenförekomsten omfattas av övervakning. Vattenförekomsten får en tidsfrist till 2027 med skälet inte tekniskt möjligt pga. kunskapsbrist.

Utgångspunkt för att vända trend

Parametern X har en uppåtgående trend i vattenförekomsten. Förebyggande åtgärder i form av XXX behöver sättas in för att trenden ska brytas innan vattenförekomsten får otillfredsställande status.

Tidsfrist till 2027 med skälet inte tekniskt möjligt att uppnå god status innan 2021 i de fall där det bedöms finnas möjliga åtgärder att genomföra

Vattenförekomsten uppnår inte kraven för en god ekologisk/kemisk status då gränsvärdet för X i ytvatten överskrids. Utsläppsbehandlande åtgärder måste sättas för att minska utsläppet. Åtgärder kommer inte kunna sättas in i tid för att uppnå god ekologisk/kemisk status till 2021. Vattenförekomsten får en tidsfrist till 2027 med skälet inte tekniskt möjligt.

Vattenförekomstens återhämtning tar tid och åtgärder bör därför sättas in så snart som möjligt för att nå målet om en god ekologisk/kemisk status till 2027.

Tidsfrist till 2027 med skälet naturlig återhämtning, där åtgärder är vidtagna eller påverkanstrycket har upphört och endast naturlig återhämtning återstår

Vattenförekomsten uppnår inte kraven för en god ekologisk/kemisk status då gränsvärdet för X i ytvatten överskrids. Utsläppsbehandlande åtgärder har genomförts till en nivå som gör att god status kan uppnås på sikt. Vattenförekomstens återhämtning tar tid för att uppnå god ekologisk/kemisk status. Vattenförekomsten får en tidsfrist till 2027 med skälet naturlig återhämtning.

Tidsfrist efter 2027 med skälet naturlig återhämtning, där åtgärder är vidtagna eller påverkanstrycket har upphört och endast naturlig återhämtning återstår

Vattenförekomsten uppnår inte kraven för en god ekologisk/kemisk status då gränsvärdet för X i ytvatten överskrids. Utsläppsbehandlande åtgärder har genomförts till en nivå som gör att god status kan uppnås på sikt. Vattenförekomstens återhämtning tar lång tid för att uppnå god ekologisk/kemisk status. Vattenförekomsten får en tidsfrist till 20XX med skälet naturlig återhämtning.

Mindre strängt kvalitetskrav med skälet tekniskt omöjligt som sätts till ett visst målar och halt som ska uppnås eller redan uppnåtts.

Vattenförekomsten uppnår inte kraven för en god ekologisk/kemisk status då gränsvärdet för X i ytvatten överskrids. Alla möjliga utsläppsbehandlande åtgärder har genomförts till en nivå som innebär att bästa möjliga teknik har tillämpats. Vattenförekomstens naturliga förutsättningar förhindrar dock att god status kan uppnås på sikt. Vattenförekomsten har fått ett mindre strängt kvalitetskrav för kvalitetsfaktorn X/parametern Y till en halt på x (enhet) med skälen teknisk omöjligt.

Mindre strängt krav Hg/PBDE – läggs in av VM

Ett undantag i form av mindre strängt krav har satts för kvicksilver (Hg), i enlighet med bilaga 6 till Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om statusklassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvattenstatus. Halterna av kvicksilver bedöms överskrida gränsvärdet i fisk i samtliga vattenförekomster (se referens från SLU i referensbiblioteket i VISS: 51583 eller IVLs biotadatabas: 51273). Skälet för undantag är att det bedöms vara tekniskt omöjligt att sänka halterna av kvicksilver till de nivåer som motsvarar god kemisk ytvattenstatus. Den största påverkan av kvicksilver består av atmosfärisk deposition vars ursprung är långväga, globala atmosfäriska utsläpp från tung industri och förbränning av stenkol. I Sverige har en stor mängd av det nedfallande atmosfäriska kvicksilvret under lång tid ackumulerats skogsmarkens humuslager, varifrån det kontinuerligt sker ett läckage till ytvattnet med påföljande ackumulering i vattenlevande organismer och fisk. Problemet bedöms ha en sådan omfattning och karaktär att det i dagsläget saknas tekniska förutsättningar att åtgärda det. De nuvarande halterna av kvicksilver (december 2015) får dock inte öka.

Källor

Påverkansbedömningen för miljögifter

VFF 2004:660

MKN-hjälpredan